

بخناری‌ها و پهلوی

نویسنده:

فرشاد نوروزی

سرشناسه	: نوروزی، فرشاد، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: بختیاری‌ها در دوره پهلوی/نویسنده فرشاد نوروزی.
مشخصات نشر	: تهران: یاد عارف، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: 137 ص.
شابک	: 978-600-7284-76-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: بختیاری -- تاریخ
موضوع	: بختیاری -- تاریخ -- قرن ۱۳ ق.
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ۸۶۳/ب۳ DSR۷۲
رده بندی دربی	: ۹۵۵/۹۷۶
شماره کتابخانه ملی	: ۴۲۱۲۳۰۸

بختیاری‌ها و پهلوی

نویسنده: فرشاد نوروزی

ناشر: انتشارات یاد عارف

ناشر همکار: انتشارات کلک زردین

سال چاپ: بهار ۱۳۹۵

نوبت چاپ: اول

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۸۴-۷۶-۶

تلفن انتشارات: ۰۲۱-۶۶۴۰۵۰۷۳ همراه ۰۹۱۲۴۳۴۲۷۴۱

مرکز پخش در تهران: ۰۲۱-۶۶۴۰۱۸۷۸

- ۷-۲ قیام ۱۳۰۸ هجری شمسی بختیاری‌ها به رهبری علی‌مردان خان ۵۰
- ۱-۷-۲ ویژگی‌های قیام ۱۳۰۸ هجری شمسی ۵۸
- ۲-۷-۲ علل قیام ۱۳۰۸ هجری شمسی ۶۰
- ۳-۷-۲ علل شکست قیام ۱۳۰۸ هجری شمسی ۶۱
- ۸-۲ جعفرقلی خان وزیر جنگ رضا شاه ۶۲

فصل سوم: بختیاری‌ها در دوره‌ی پهلوی دوم (محمد رضا شاه ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷ شمسی) ۶۹

- ۱-۳ ازدواج محمدرضا شاه با ثریا بختیاری ۷۰
- ۲-۳ غانله ابوالقاسم خان بختیاری، علل و پیامدهای آن ۷۲
- ۳-۳ رواج کیش و آیین انحرافی طلوعی در بین بختیاری‌ها در دوره‌ی محمدرضا شاه ۷۶
- ۳-۳-۱ معانی دژگانی، سیم طوعی و سروشی ۷۷
- ۳-۳-۲ رواج کیش آئین طوعی ۷۸
- ۳-۳-۳ علل رواج تفکر انحرافی طلوعی ۷۹
- ۳-۳-۴ مستر جیکاک و نقش او در شکل‌گیری آیین انحرافی طلوعی ۸۰
- ۳-۳-۵ مراحل مسلک انحرافی طوع ۸۳
- ۳-۳-۶ عقاید و باورهای فرقه انحرافی طلوعی ۸۴
- ۴-۳ ظهور تیمور بختیار و اختلافات وی با محمدرضا شاه ۸۶
- ۴-۴-۱ فعالیت‌های تیمور بختیار پیش از تأسیس ساواک ۸۸
- ۴-۴-۲ تأسیس ساواک ۹۰
- ۴-۴-۳ فعالیت‌های تیمور بختیار در ساواک ۹۱
- ۴-۴-۴ بختیار و چگونگی براندازی نظام شاهنشاهی ایران ۹۳
- ۴-۴-۵ پایان کار تیمور بختیار ۹۸
- ۵-۳ نخست‌وزیری شاپور بختیار و سرانجام او ۹۹

نتیجه‌گیری ۱۰۹

منابع و مأخذ ۱۱۷

- کتاب ۱۱۸
- نشریات ۱۲۹

پیوست‌ها ۱۳۱

مقدمه

در زمینه تاریخ سیاسی بختیاری‌ها گفتنی‌ها بسیار است. علاوه بر تحقیقات و اظهارات مستشرقین بیگانه، مورخانی چون سردار اسعد، سرهنگ ابوالفتح اوژن، اسکندر خان عکاشه و... هر کدام زوایایی از گذشته را به تفصیل در کتاب‌های خویش شرح داده‌اند. چکیده‌ی همه‌ی آن مطالب این است که سرزمین بختیاری از قدیمی‌ترین مراکز زندگی بشری محسوب می‌شده است. شاهد این مدعا اکتشافات و تحقیقات باستان‌شناسی در منطقه‌ای به نام «پیده» که واقع در حومه‌ی شهرستان لالی می‌باشد، سند دیگر نظریه‌ی باستان‌شناس آمریکایی هانری. تی. رایت درباره «دهکده ایوه» در ساحل علیای رودخانه‌ی مارون محل سکونت طایفه‌ی شهنی است که آثاری از شش هزار و پانصد سال قبل از میلاد در این محل کشف نمود و عقیده داشت که ایوه در یک دوره‌ی اوج بین ۱۳۰۰ تا ۱۵۰۰ بعد از میلاد مرکز تجارت بین‌المللی زمان خود بوده است.

با این اوصاف از دیرباز زندگی کوچ‌نشینان در منطقه بختیاری حس کنجکاوی بعضی از تاریخ‌دوستان، جامعه‌شناسان و جهانگردان را به خود جلب کرده است و بعضی از جهانگردان نیز به این منطقه مسافرت کرده و در سفرنامه‌ها مشاهدات خود را به رشته تحریر در آورده‌اند. بنابراین جا دارد در زمینه ایل بختیاری که در طول تاریخ همیشه بطور مستقیم و غیرمستقیم در حوادث مهم ایران نقش داشته‌اند تحقیقات جامع و کاملی انجام شود.

در اواسط قرن نوزدهم ایل بختیاری توانست به صورت یک اتحادیه درآمد و سمت ایلخانی به عنوان یک مرکزیت در رأس این اتحادیه قرار گرفت. از این تاریخ بختیاری‌ها به طور جدی‌تر وارد صحنه‌ی سیاسی ایران شدند.

استخراج نفت در منطقه بختیاری باعث توجه انگلیسی‌ها به این منطقه شد. انگلیسی‌ها بزودی متوجه شدند که اگر بخواهند منافعشان در منطقه بختیاری حفظ شود، باید با سران بختیاری کنار بیایند. بدین جهت بسرعت توانستند با انجام کارهایی از جمله

کشیدن جاده لنینج و واگذاری اداره و انتظامات آن به بختیاری‌ها، سران بختیاری را به طرف خود جلب کنند.

با تغییر سیاست بین‌المللی و تشکیل حکومتی جدید در روسیه و تغییر نام این کشور به اتحاد جماهیر شوروی در همسایگی ایران، سیاست انگلیس در ایران تغییر کرد؛ و این کشور در صدد به وجود آوردن یک دولت مرکزی قدرتمند، در مقابل کمونیسم برآمد. این سیاست در تاریخ ترن بیستم ایران نقش ویژه‌ای داشت و در کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ شمسی رضاخان با کمک انگلیسی‌ها توانست باعث انقراض و زوال یکی از سلسله‌های پردوام در ایران رشد رضاخانی که حتی در خواب هم نمی‌دید که چرخ گردون بر وفق مراد او اینچنین بچرخد.

بدین ترتیب با روی کار آمدن سلسله پهلوی در ایران، بختیاری‌ها را با وضعیت بسی سابقه‌ای رو به رو ساخت که در نهایت منجر به تضعیف نظام ایللی، از دست دادن نقش سیاسی در سطح کشور و بالاخره متلاشی شدن تشکیلات قبیله‌ای و کاهش محدوده آن‌ها و همچنین تجزیه خاک بختیاری گردید.

تشکیل حکومت مرکزی قوی که مبنای سیاست جدید ایران بود باعث تسلط هر چه بیشتر بر ایل بختیاری گردید و سران بختیاری در مقابل رضاخان دچار ضعف گردیدند. رضاخان به بهانه‌ی حمایت سران بختیاری از قیام سعادت، بیخ خزعزل و حادثه شلیل به سرکوب ایل بختیاری پرداخت. با سیاست‌هایی که در مورد عشایر داشت از جمله اسکان اجباری و ... به مقابله با بختیاری پرداخت و عدم سازشکاری بختیاری‌ها با این مرد مستبد موجب شد رضاخان به کشتار دسته جمعی سران بختیاری و زندانی کردن گروه‌های مبارز ایل دست بزند. از آن به بعد، بختیاری‌ها دیگر نتوانستند قدرتی به دست بیاورند و سیاست کینه‌ورزانه‌ی رضاخان توسط فرزندش محمدرضا پهلوی نیز دنبال گردید.

محمدرضا از یک طرف با همسرگزینی از ایل بختیاری و سپردن مهم‌ترین پست‌های امنیتی به بختیاری‌ها سعی در جلب اعتماد آن‌ها داشت و از طرف دیگر با تبنانی کردن با کمپانی‌های انگلیسی و آمریکایی به تاراج منابع سرزمین بختیاری و استثمار مردم منطقه پرداخت.

در دوران محمدرضا اگر چه تیمور بختیار به عنوان اولین رئیس سازمان اطلاعات و امنیت کشور «ساواک» با قدرت انجام وظیفه می‌کرد، ولی این قدرت در جهت تثبیت حکومت پهلوی بود و هیچ گونه سودی برای بختیاری‌ها نداشت و سرانجام نیز قدرت طلبی او در ویارویی با شاه سبب فرار و ترور او گردید.

آخرین فرد از سون ایل بختیاری شاپور بختیار بود که در روزهایی که انقلاب اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی (ره) در اوج شکوفایی خود قرار داشت، سمت نخست وزیری شاه را قبول کرد. شاپور بختیار پس از ۳۷ روز تلاش بیهوده برای حفظ مشروطیت شکست خورد و بصورت نامطلوبی از کشور فرار کرد و سرانجام در خارج از کشور بصورت فجیعی به قتل رسید.

آنچه نگارنده در این پژوهش با کوشش و تحقیق انجام داده است راه یابی است برای آشنایی با تاریخ قوم بختیاری که بدون آشنایی و شناخت حیات سیاسی و تاریخی بختیاری‌ها، امکان بررسی تاریخ سیاسی ایران بدون نقص نخواهد بود. بدون تردید برای این مطالعه و پژوهش بهره‌وری از علوم و فنون گوناگون امری لازم و ضروری است، بازشناسی حیات تاریخی این قوم بزرگ و تاثیرگذاری وسیع آنان بر سرنوشت تاریخی ملت ایران به آسانی امکان پذیر نیست و در یک پژوهش نمی‌گنجد.